

תוכן העניינים

13	אקדמות מילין
א	חג סוכות - פסוקי התורה, פרשנים ומדרש רבה
יד	סדר האושפזין ותפילה בכניסה לסוכה וביציאתה
יז	סדר נטילת לולב

סוכות השלמת ימי התשובה

כא	מעלת הימים בין יום כיפור לסוכות - ראשון לחשבון עוונות
כו	תורות נוספות במעלת ההכנה למצווה
כח	מדוע חג הסוכות בתשרי ולא בניסן (בצמוד ליציאת מצרים)
לג	בסוכות התשובה מאהבה ומשמחה
לט	תורות כלליות: סוכות - השלמת ימי התשובה
סג	ליקוט תורות נוספות ובהן התבאר הקשר בין סוכות וימי התשובה

ענייני מועדים וזמן שמחתנו

סט	ענייני מועדים כללי
סט	הכנות לחג - שואלין ודורשין בהלכות החג
עא	עניין שהמועדים נקראים 'חגים'
עא	קניית מנעלים לכבוד הרגל
עא	מלבושי יום טוב
עב	חייב אדם לטהר עצמו ברגל
עב	הדלקת נרות יום טוב - התעוררות קדושה והשפעתה
עג	חציו לה' וחציו לכם
עג	היתר אוכל נפש ביום טוב
עד	הלל במועדים
עה	המועדים נקראים מקראי קודש

עז..... היחס בין השבת למועדים.....
 פב..... ישראל מקדשים הזמנים.....
 פד..... מדוע ברגלים מברכים 'שהחיינו' ובשבת לא.....
 פה..... עלייה לרגל במועדים.....
 פז..... עיקר הארת השנה תלוי בימי חג הסוכות - "שבעת ימים בשנה".....
 פט..... חג האסיף.....
 צז..... שבעים פרי החג.....

עניינה של הסוכה

קג..... "בסוכות הושבת".....
 קז..... ענני הכבוד בזכות אהרון והיחס למצוות הסוכה.....
 יציאה מדירת קבע לסוכה -
 מעין הליכת ישראל במדבר והליכת אברהם אבינו לארץ ישראל.....
 קיח..... ביאור המחלוקת אי סוכה דירת ארעי או קבע.....
 קכא..... עניין סוכה וביטחון בה'.....
 קכד..... עניינים שונים בטעם המצווה והלכותיה.....
 קכו..... הסוכה עניינה אחדות - 'כל האזרח בישראל'.....
 קכח..... קדושת הסוכה - חל שם שמים על הסוכה / מעין משכן ומקדש.....
 קלד..... הסוכה נקראת 'צלא דמהמנותא' - צל האמונה / בצלו חמדתי וישבתי.....
 קלז..... סוכה מלשון ראייה - סוכה ברוח הקודש.....
 קלט..... עניינה של הסוכה שמירה, הגנה והבדלה.....
 קמו..... עניין שיעקב נסע סוכות; בנה בית ולמקנהו עשה סוכות.....
 קנ..... סוכת שלום / פורס סוכת שלום.....
 סוכה נקראת מצווה קלה - לעתיד ה' בוחן את הגויים במצוות סוכה
 [מוציא חמה מנרתיקה].....
 קנה.....
 קנז..... האושפיזין הבאים לסוכה.....
 קנט..... הרחב דבר - אהרון וענני הכבוד.....

עניינם של ארבעת המינים

קעא..... תורות כלליות - עניינם של ד' המינים.....

ד' המינים כנגד הקב"ה קעא
 ד' המינים כנגד ד' סוגי אנשים בישראל ואגודתם יחד קעא
 ד' המינים כנגד איברי האדם קעב
 ענינים של ארבעת המינים -
 עדות שישראל נצחו בדין ונקראים 'מאני קרבא' קפד
 מעלת נטילת ד' המינים במקדש
 ותקנת רבי יוחנן בן זכאי ליטול ז' ימים זכר למקדש קפז
 תפילה לפני נטילת לולב - 'ולידע איך שמך נקרא עלי' קפח
 היחס בין הסוכה לד' המינים קפט
 מדוע בשבת אין נוטלים ד' מינים קצט

זמן שמחתנו ושמחת בית השואבה

סוכות זמן שמחתנו רה
 תורות נוספות בנושא שמחה בהתגלות נשמה בירושלים ומקדש רטז
 עניין שימי הסוכות הם ימי הלל ושמחה - אמירת הלל שלם בסוכות ריט
 שמחת בית השואבה רכג

ניסוך המים ויום הושענא רבה וערבה

ניסוך המים בחג הסוכות ועניין שבחג נידונים על המים רלא
 מדוע אין גשמים בסוכות סימן ברכה רמז
 גבורות גשמים רמט
 אמירת הושענות בסוכות רנא
 יום הושענא רבה ועניינה של הערבה רנג
 היחס בין הערבה שבד' המינים לערבה של הושענא רבה רסו

שמיני עצרת ושמחת תורה

תורות כלליות - עניינו של יום שמיני עצרת והיחס בינו לבין חג הסוכות רסט
 שמיני עצרת - היחס בין סוכות לשמיני עצרת, מדוע אין צריך סוכה וד' מינים. רפא
 ביאור עניין שמיני עצרת הוא 'סעודה קטנה' - פרידה ודבקות רפז
 'אך שמח' - לרבות לילי יו"ט אחרון רפט

'עצרת תהיה לכם' - ביאור לשון 'עצרת'..... רצד
 שמחת תורה בשמיני עצרת אחר סוכות..... רצו
 עניין שמחת תורה בשמיני עצרת אחר סוכות..... רצו
 היחס בין שמיני עצרת לשבועות..... שיד
 עניין שבכל שנה ובכל דור סדר חדש והבנה חדשה בתורה..... שטז
 עניין שהתורה נקראת "אמון" ובה ברא העולם..... שיז
 תפילות ומנהגי היום - קריאת התורה בליל החג והקפות, תפילת גשם..... שכ
 מנהג קריאת התורה בליל שמיני עצרת..... שכ
 הקפות ופיוטים הנאמרים בשמחת תורה..... שכ
 פיוט - 'נגיל ונשיש בזאת התורה כי לנו עוז ואורה'..... שכא
 שמיני עצרת - תפילת גשם..... שכב
 ביאורי פסוקים מפרשת וזאת הברכה - למה בשמיני עצרת ברכה..... שכד
 הקשר בין סוף התורה לתחילתה..... שמג
 בראשית - עניין שהתורה התחילה בבראשית, ביאור כח מעשיו הגיד לעמו..... שמח
 ברכת התורה - תורות נבחרות..... שנג
 הארת ימי הסוכות נמשכת עד חנוכה..... שנז

ג' רגלים - פסח שבועות וסוכות

בחינות שונות המתגלות ברגלים - ג' רגלים כנגד מה..... שסה
 ג' המועדים ושמיני עצרת..... שצז
 היחס בין ספירת העומר (ז' שבועות) ושבועות - לסוכות (ז' ימים) ושמיני עצרת..... תד
 שבועות - המועד האמצעי והפנימי, בריח התיכון..... תו
 ז' ימי המועדים..... תז

מפתח נושאים לתורות העוסקות ביחס שבין שלושת הרגלים..... תח

מפתח תורות השפת אמת לסוכות שהובאו בספר..... תט

סדר אושפיזין (נוסח ספרד)..... תיג

אקדמות מילין

"הַלְלוּיָהּ, אֹדְדָהּ ה' בְּכָל לַיְלָבָב, בְּסוּד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה" (תהלים קיא, א)

תורותיו לסוכות של מרן הרב יהודא אריה ליב זצוקלה"ה מגור, רבנו בעל ה"שפת אמת", נדפסו כסדר שבו נאמרו בשנים תרל"ב תרס"ה.

אכן, פעמים רבות הלומד מבקש להתרכז בנושא מסוים. צורך זה עולה במיוחד בעת הלימוד בדברי קודשו של רבנו בענייני חג הסוכות, שבהם ישנן תורות רבות (מעל מאתיים וחמישים פסקאות) ונושאים מגוונים. אשר על כן, בעזרת ה' וברוב חסדיו, סודרו בספר זה דברי קודשו של רבנו בענייני חג הסוכות לפי נושאים לנוחות הלומדים ולתועלתם.

לצד התורות שנאמרו על ידי רבנו בחג הסוכות, נלקטו בספר זה עוד תורות רבות משאר ספרי השפת אמת העוסקות בענייני חג הסוכות וסודרו אף הן לפי נושאים. כמו כן, צוינו בספר הפניות לתורות נוספות הקשורות לענייני חג הסוכות.

בצורה זאת יכול הלומד להתמקד בכל אחד מהנושאים שעוסק בהם רבנו ולפגוש בקלות את כל דבריו בצורה מרוכזת ומסודרת.

כאן המקום לציין שלא שינינו ולא נגענו ח"ו בלשון קודשו של רבנו, וכן אין מטרתנו לפרש את דברי רבנו, ואם טעינו ושגיגנו במשהו - אין זה אלא לקוצר דעתנו והשגתנו.

כהשלמה לדברי רבנו על חג הסוכות, ליקטנו בחסדי ה' בכרך נפרד את דברי רבנו על **מגילת קהלת**, הנקראת בחג הסוכות. רבנו עצמו לא כתב וערך פירוש וספר על מגילת קהלת, אומנם בתורותיו לסוכות ובשאר ספריו הזכיר ופירש את פסוקי המגילה במאות מקומות - ואת כל ההתייחסויות הללו ליקטנו וסידרנו על סדר פסוקי המגילה.

נוסף לשני הכרכים הללו, מובאים בע"ה בכרך השלישי **מאמרים העוסקים בענייני חג הסוכות**, על פי דרכו של רבנו השפת אמת וספרים נוספים. מטרת מאמרים אלו לבנות בקרב הלומד משנה אמונית סדורה בענייני החג ומצוותיו, להפגיש את הלומד עם גדולתו של רבנו השפת אמת ולפתוח פתח ללימוד מעמיק בדבריו.

מתוך הודיה לה' ובתפילה כי הלימוד בספר יפתח בקרב הלומדים את שערי הלב והדעת בעת קיום מצוות חג הסוכות, ונזכה לגאולה שלמה.

ערן משה מרגלית

ירושלים, שלהי התשפ"א

לדרך הליקוט והציטוט

נציין כמה עקרונות שעל פיהם נעשתה עבודת הליקוט והסידור:

בחירת הנושאים בספר נעשתה לפי הנושאים שעסק בהם רבנו. משום כך, נושא העלייה לרגל, לדוגמה, הובא כאן בקצרה, שכן, נושא זה התבאר במיוחד בתורות רבנו לחג הפסח, וכמעט שלא נידון בדבריו בחג הסוכות.

פעמים רבות קשה לבחור לאיזה נושא ראשי לשייך כל תורה ותורה, משום שרבנו הרבה לקשר בתורה אחת כמה וכמה נושאים יחד, ופעמים שעיקר חידושו נמצא בעצם הקישור שבין הנושאים, וממילא שיוך התורה לאחד מהנושאים בלבד תגרום להעדרה בשאר הנושאים. כדי לתת ולו במעט מענה לבעיה זו, ציטטנו לעיתים תורה מסוימת או את חלקה בכמה מקומות.

בנושאים שבהם ישנן תורות רבות - פעמים בחרנו להביא את התורות כפי סדר אמירתן לאורך השנים, ופעמים הקדמנו את התורות שנאמרו בחג סוכות עצמו, ורק לאחר מכן הוספנו את הליקוטים משאר ספרי רבנו.

בכל ציטוט הקפדנו לציין את מקורו (פרשה או חג, השנה שהתורה נאמרה ודיבור המתחיל), כדי שהמעייין והלומד יוכלו אם ירצו לפתוח את הדברים במקורם ולראותם בהקשרם השלם.

מתוך הכרה עד כמה חשוב ללמוד את דברי קודשו של מרן השפת אמת במלואם, ולא כציטוט חלקי, הובאה כל תורה מחג הסוכות במלואה לכל הפחות במקום אחד.

כאשר התורה מצוטטת בחלקה או כאשר חלקים ממנה מובאים בכמה מקומות, הקפדנו לציין היכן הובאה התורה בשלמותה. ובכל מקום שהציטוט אינו מלא, צוין הדבר בשלוש נקודות בפתיחת הציטוט או בסיומו.

למותר לציין שלא נעשו שינויים או תוספות בדברי קודשו של השפת אמת. עם זאת, בתורות עצמן הודגשו משפטים או מילים מסוימות לתועלת הלומדים. אך יש לזכור כי הדגשות אלו אינן מופיעות במקור, ותכלית הוספתן היא לבאר את הקשר שבגיניו נבחרה הפסקה להופיע באותו מקום.

כמו כן, הכותרות וכותרות המשנה, אין מטרתן לפרש את דברי רבנו, ואף לא להגדיר את מכלול הנושאים שבהם עוסקת התורה שצוטטה. כל תכליתן אינה אלא לציין ללומד את הנושא שלשמו לוקטו אותן תורות יחד או לעורר לעניין מרכזי שהתחדש וכן לסייע למציאת הנושאים והתורות למי שכבר למדם ומחפשם עתה בספר.

מכיוון שעיקר התועלת והייחוד שבחיבור זה הם בליקוט הדברים וסידורם לפי נושאים, ואילו עבודת פענוח ומציאת המקורות שעליהם התבסס רבנו כבר נעשתה בעבר בכמה הוצאות, הרשינו לעצמנו להתבסס על פי רוב על פתיחת ראשי התיבות, הבאת ההפניות וציטוטי המקורות כפי שיצאו לאור בעבר במהדורת השפת אמת של הוצאת "המכון התורני אור עציון".

לתועלת הלומדים, בחרנו לצטט תחילה בכמה מקומות את המקורות בהרחבה, ורק אחריהם הבאנו את דברי השפת אמת עצמם המבוססים עליהם.

תוכן מפורט של שערי הספר

השער הראשון: **סוכות - השלמת ימי התשובה**. בשער זה הובאו תורות רבות, שבהן עסק השפת אמת בבירור הרעיון שחג הסוכות קשור לימי התשובה, משלים אותם, ויש בו תשובה מאהבה. עצם ריבוי התורות בנושא זה מעיד כמה הוא עיקרי בתורת רבנו השפת אמת.

השער השני: **ענייני מועדים ועניינים שונים המתקיימים בסוכות**. בשער זה הובאו תורות כלליות בנושא המועדים, וכן כמה נושאים בעניין חג הסוכות עצמו - מעלת ימי החג, הכינוי "חג האסיף", ועוד.

השער השלישי: **עניינה של הסוכה**. בשער זה סודרו תורות רבנו העוסקות בביאור עניינה וקדושתה של הסוכה, במשמעות הפנימית של היציאה מן הבית אל הסוכה וכן במשמעות הלכות הסוכה.

השער הרביעי: **עניינים של ד' המינים**. בשער זה הובאו תורות בעניינים של ארבעת המינים, שעליהם נאמר במדרש שהם כלי מלחמה וסמל לניצחונם של ישראל, וכן שהם רומזים לארבעה סוגי אנשים בישראל, לארבעה איברים ולקדוש ברוך הוא. אף שבתורה לא הובא במפורש שיש קשר ויחס בין מצוות הסוכה ובין מצוות ארבעת המינים - רבנו עסק בבירור היחס ביניהן, ותורותיו בנושא הובאו בחלק השני של השער.

השער החמישי: **סוכות זמן שמחתנו ושמחת בית השואבה**. בשער זה הובאו תורות בעניין השמחה בחג סוכות, שאף נקרא: "זמן שמחתנו", וכן בעניין שמחת בית השואבה שהייתה מתקיימת בבית המקדש בחג הסוכות.

השער השישי: **שער ניסוך המים, הושענא רבה וערבה**. בשער זה הובאו תורות רבנו בעניין מצוות ניסוך המים, ובעניין דברי חז"ל שבחג הסוכות נידונים על המים ומשום

כך מתפללים ואומרים את ההושענות. בנושא זה ביאר רבנו כי עיקר בקשת ישראל למים היא לפנימיות השפע - לתורה.

חלקו השני של השער עוסק בדברי רבנו בביאור יום הושענא רבה, שבו מרבים בתפילות ומקיימים את מנהג נטילת הערבה. רבנו עסק באופן מיוחד בהבנת עניינה ומעלתה של הערבה, ובשאלה מדוע דווקא המין שנראה הפשוט ביותר זכה לכך.

השער השביעי: **שער שמיני עצרת ושמחת תורה**. בשער זה הצמדנו בנושא אחד מרכזי את שמיני עצרת ויום שמחת תורה, וזאת משום שבארץ ישראל זוכים אנו לאחדם ביום טוב אחד, ואין לנו צורך בשני ימים טובים, וכן מפני הקשר המהותי בין יום שמיני עצרת לתורה.

כחלק משער זה, סודרו גם דברי רבנו לפסוקים מפרשת "וזאת הברכה", והקשר שבין סיום התורה לתחילתה.

בסוף השער, הובאו כמה תורות, בעיקר מחנוכה, שבהן התבאר כי הארת ימי חג הסוכות נמשכת עד חנוכה.

השער השמיני: **שער ג' רגלים - פסח, שבועות וסוכות**. השפת אמת ראה בשלושת הרגלים מהלך אחד שלם, המתחיל בפסח ומסתיים בחג הסוכות. על כן, כהשלמה לדברי רבנו בנושא חג הסוכות, הובא בשער זה ליקוט מקיף מכל ספרי רבנו, שבהם עסק רבנו ביחס הפנימי בין שלושת הרגלים ובביאור עניינם.

תודות

תודה לבורא עולם על הזכות ללמוד תורה ולערוך ספר זה. מרגיש אני בחוש, שזכות רבנו השפת אמת זצוק"ל וזכות הלומדים העתידיים ללמוד בספר הן שעמדו לי בכל שלבי העבודה, להגיע למקורות הנכונים ואף לאנשים שסייעו בהוצאת הספר.

במהלך הלימוד והעבודה, נעזרנו רבות במאגרי המידע שב"תקליטור התורני" של חברת די.בי.אס מחשבים, המתאמצת לזכות את ציבור הלומדים באוצרות האמונה והמחשבה, ובהם ספרי השפת אמת. כמו כן נעזרו במאגרי המידע של "פרויקט השו"ת". ישלם ה' שכרם, ויזכו להמשיך במפעלם מתוך ברכת שמיים.

אבקש להודות מקרב לב לכל מי שזכה להיות שותף ותרם מהונו להוצאת הספר, ויהי הלימוד בספר לזכותם ולזכר יקיריהם.

שער
סוכות השלמת
ימי התשובה

תורות המבארות את היחס
שבין סוכות לימי הדין
וכיצד חג סוכות מהווה השלמה
לימי התשובה

מעלת הימים בין יום כיפור לסוכות - ראשון לחשבון עוונות

בערב ראש השנה גדולי הדור מתעניין, והקדוש ברוך הוא מתיר להם שלישי מעוונותיהן, ומראש השנה ועד יום הכפורים היחידים מתעניין, והקדוש ברוך הוא מתיר להם שלישי מעוונותיהן.

וביום הכפורים כולן מתעניין, אנשים ונשים וטף, והקדוש ברוך הוא אומר להם לישראל מה דאזיל אזל מן הכא ולהלן נחיל חושבנא (פירוש: מה שהלך הלך, ומכאן ולהבא נתחיל חשבון חדש).

ומיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו. וביום טוב הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקדוש ברוך הוא ואומר להם מה דאזיל אזל מן הכא נחיל חושבנא.

לפיכך משה מזהיר לישראל - "ולקחתם לכם ביום הראשון". ויקרא רבה ל ז
 'ולקחתם לכם ביום הראשון' - וכי ראשון הוא? והלא ט"ו יום הוא! ואתה אמרת ביום הראשון?! אלא ראשון הוא לחשבון עוונות...

רק לשעה וההכנה הוא לעולם. ועל זה נאמר (דברים ד, ו) ושמרתם ועשיתם וכפי מה שאדם שומר עצמו תמיד כדי שיהיה מוכן לקיים מצות ה' יתברך. כי בודאי כל היגיעה לשמור מהבלי עולם צריך להיות כדי להיות מוכן לקיים מצות ה' יתברך וכפי הטהרה יוכל לקיים המצוה. ועל ידי השמירה זוכה לקיימה ונשמר מכל דבר כמו שכתוב (קהלת ה, ה) שומר מצוה לא ידע רע. ועוד כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה. אבל הרצון

בהכנת המצווה יש יותר כח והצלה מאשר גוף המצווה עצמה

במור¹ הביא המדרש² שבין יום הכפורים וסוכות עוסקים במצות לולב וסוכה ואין עושין עונות והקב"ה אומר מה דאזיל אזיל כו'. והקשה בט"ז³ איך יהיו ימים אלו יותר [גדולים] מסוכות עצמו שמקיימים גוף המצוה ונאמר² ראשון לחשבון עוונות ע"ש. אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. אחד כי עשיות המצוה הוא

1. טור אורח חיים, תקפא. 2. ויק"ר ל, ז. 3. ט"ז לשולחן ערוך שם, ס"ק א.

וזהו ענין תפילין של יד נגד הלב⁹ ואחר כך תפילין של ראש תהיה תורת ה' בפין (שמות יג, ט). וכן כתוב¹⁰ לב חכם ישכיל עליו פיהו פירוש כפי תיקון הלב נפתח הפה. וכן כתוב (תהלים נא, יב) לב טהור ברא לי כו' אחר כך ורוח נכון חדש (שם). וכמו כן בימי המעשה צריכין לברר במלאכות הגופניות כדי להיות מוכן ביום שבת לעשות כולו תורה¹¹. כי לא דבר רק הוא מכס (דברים לב, מז) כי ציור הגוף מכוון רמ"ח איברים כו'¹². ובזוהר הקדוש תולדות¹³ כל שייפא ושייפא לקבל בריה כו' וכן באורייתא כו'. וכמו כן בימים אלו אחר ראש השנה ויום הכפורים נתקנו נפשות בני ישראל להיות טהורים. ולכן בחג הסוכות נידונין על המים¹⁴ היינו לקבל השפע הבאה משמים ואין מים אלא תורה¹⁵. וביום הכפורים נטהרו הנפשות ולכן בסוכות רוח נכון יחדש בקרבנו. וצריכין בימים אלו בין יום הכפורים לסוכות להשתוקק לקבל הארת התורה בסוכות. לפני ה' תטהרו (ויקרא טז, ז). פירוש שהטהרה הוא רק כדי להיות כלי מוכן לקבל דבר ה'. לכן איתא¹⁶ בימים אלו טרודין במצות ואין עושיין עונות

והכנה להמצוה הוא לעשותו כרצונו יתברך ולזאת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאוד כנ"ל. ויש לדון קל וחומר ממה שכתבו ז"ל¹⁴ הרהורי עבירה קשים מעבירה. כמו שכתבתי¹⁵ מדה טובה הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת ה' יתברך טובים מהמצוה ושומרים האדם ועל ידי זה אין עושיין עונות כנ"ל:

האזינו תרל"ד ד"ה בטור

בימים שאחרי יום הכיפורים טרודים במצוות - צריך להשתוקק שיקבל בסוכות האות התורה

בפסוק (דברים לב, מז) שימו לבבכם כו'. פירש רש"י ז"ל¹⁶ מספרי¹⁷ צריך אדם לתת עיניו ולבו ואזניו להיות מכוונים לדברי תורה כו'. פירוש¹⁸ כי התורה היא הסיוע משמים כמו שכתוב (שם ב) יערוף כמטר כו' כטל. כמו שהשדה אחר שנחרש ונעבד צריך הגשמים להוציא הזרע מכח אל הפועל. כן צריך האדם מקודם לתקן אברי הגוף להיות כלים מוכנים לקבל הארת התורה. וכפי זה התיקון כך נפתחו לו שערי תורה.

4. יומא כט ע"א. 5. בחקתי תרמ"ד ד"ה 'במדרש'. 6. דברים לב, מז ד"ה 'שימו לבבכם'. 7. ספרי האזינו, שלה. 8. עיין האזינו תרמ"א ד"ה 'בפסוק האזינו'. 9. לשם יחוד קודם הנחת תפילין. 10. שה"ר א א, ז (ב ע"א); עפ"י משלי טז, כג. 11. תנא דבי אליהו רבה, א. 12. עיין זוהר ח"א, קע ע"ב. 13. "ת"ח כל מאן דאשתדל באורייתא איהו קיים עלמא וקיים כל עובדא ועובדא על תקוניה כדקא יאות ולית לך כל שייפא ושייפא דקיימא ביה בבר נש דלא הוי לקבליה בריה בעלמא דהא כמה דבר נש איהו מתפלג שייפין וכלהו קיימין דרגין על דרגין מתתקנין אלין על אלין וכלהו חד גופא הכי נמי עלמא כל אינון בריין כלהו שייפין וקיימין אלין על אלין וכד מתתקנן כלהו הא גופא ממש, וכלא כגוונא דאוריית' דהא אוריית' כלא שייפין ופרקין וקיימין אלין על אלין וכד מתתקנן כלהו אתעבידו חד גופא" (זוהר ח"א, קלד ע"ב). 14. ר"ה פ"א מ"ב. 15. ב"ק יז ע"א; ע"ז ה ע"ב; תנא דבי אליהו זוטא, א. 16. תנחומא אמור, כב; ע"ע ויק"ר ל, ז.

בודאי נענש אדם על כל חטא ועון. רק ראשון לחשבון עונות. הואיל ובראשון הוא הזמן לקבל הרוח הוא ראשון לחשבון עונות כמו שכתבנו:

סוכות תרנ"א ד"ה איתא במדרש

ביום הראשון של סוכות חוזרות לבני ישראל הנפש רוח ונשמה שלהם

ולקחתם לכם כו' (ויקרא כג, מ) דכתיב (מלאכי ג, ז) שובו אלי ואשובה אליכם. פירשו בתקונים¹⁹ כי על ידי החטא מסתלקין הנשמה ורוח וכשחוזרין בתשובה הקב"ה מחזיר לנו הנפש רוח נשמה עיין שם דף קכ"ד ב'. ומתקיים בסוכות ואשובה אליכם. וזהו ולקחתם לכם לעצמכם כי יוכל כל אחד לקבל הנפש רוח נשמה השייכים אליו. וכן הוא ההבטחה בפרשת התשובה ארפא משובתם אוהבם נדבה (הושע יד, ה). וכל זה מתקיים בחג הסוכות שהוא רומז על האהבה. וקח טוב (שם ג) פירש רש"י²⁰ למדנו דרך הטוב. וזה מתקיים בלקיחת הד' מינים ולקחתם לכם. שהוא הדעת היורד בחג הסוכות שיוכל כל אחד להכיר את מקומו כמו שאומרים²¹ ולידע איך שמך נקרא עלי. ובזה מתפרש גם כן המדרש²² ראשון לחשבון עונות. דהעונות הנעשים בין יום הכפורים לסוכות אין מעכבין חזרת

דכתיב (קהלת ח, ה) שומר מצוה לא ידע דבר רע. ועל ידי הכנה ותשוקה לעבודת ה' מתגרשין המחשבות זרות מהבלי עולם: האזינו תרמ"ח ד"ה בפסוק

בין יום הכיפורים לסוכות אין העוונות פוגמים הרוח - בסוכות מקבלין הרוח על ידי ארבעת המינים

איתא במדרש¹⁷ ולקחתם ביום הראשון (ויקרא כג, מ) ראשון לחשבון עונות כו'. ומקשין וכי בין יום הכפורים לסוכות הותרה הרצועה לעשות כל אשר יחפוץ. אבל יובן על פי מה שכתוב בזוהר הקדוש נשא¹⁸ על פסוק (תהלים לב, ב) אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון אימתי כשאין ברוחו רמיה כו' עיין שם. דהנה יש נפש רוח נשמה. וכפי המעשים טובים כן מאירין הנפש רוח נשמה. ולפי החטא נסתלקין ולכן חטא עון ופשע מכוונים מול אלו הג'. וכשארם שומר הרוח אז לא יחשב עון. וכתיב (תהלים נא, יב) לב טהור ברא כו' ורוח נכון חדש. ולכן אחר יום הכפורים שנטהרו לבות בני ישראל זוכין בסוכות לרוח נכון וחדש. ועל ידי הלולב ומיניו מקבלים הרוח. ולכן יש ד' מינים כמו שכתוב (יחזקאל לו, ט) מארבע רוחות בואי הרוח. ולכן בין יום הכפורים לסוכות אין עונות פוגמין הרוח. הגם כי

17. תנחומא אמור, כב. 18. "בשעתא דבני נשא דמיכין... נשמתא סלקא לעילא ואסהידת על עובדוי דבר נש... ובגין כך: 'אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון' - אימתי? - כש'אין ברוחו רמיה'" (זוהר ח"ג, קכא ע"ב, ע"ש). 19. תיקון'ז ע, קכד ע"ב. 20. רש"י הושע יד, ג ד"ה 'קח'. 21. תפילה לפני נטילת לולב. 22. תנחומא אמור, כב.

לזה הישרות. ולכן השמחה בסוכות כדכתיב (תהלים צז, יא) ולישרי לב שמחה. וצריכין לשמור שלא לשוב עוד לחשבונות רבים. רק כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כז, ד) אחת שאלתי כו' אותה אבקש. להיות רצון אחד לאל אחד. ומיני הלולב רומז לציור האדם כמו שאומרים²⁵ לידע איך שמך נקרא עלי. שעל ידי החטא נסתר זה הציור ואחר הטהרה נגלה זה הציור. שעליו נאמר (ישעיה מג, כא) עם זו יצרתי לי. ולכן בסוכות הלל גמור וכמו שכתוב (תהלים קה, יט) עם נברא יהלל. ונקראו בני ישראל עם נברא הגם שהכל בריותיו של הקב"ה. רק בבני ישראל ניכר זה הציור והבריאה שברא הקב"ה לכבודו. וברשעים נסתר מכוון הבריאה ולכן לרשע אמר מה לך לספר חוקי (עפ"י תהלים ג, טז). וכן כתוב הללו עבדי ה'²⁶ דרש²⁷ ולא עבדי פרעה. פירוש שכל זמן שמשועבדין למלכות אינו יכול להוציא מכח אל הפועל תהלת ה' רק כשנעשין בני חורין וכמו שכתוב (שמות טו, א) אז ישיר. וכמו כן וכל שכן כשמשועבדין תחת היצר הרע וסטרא אחרא. ולכן אחר יום הכפורים שנגאלו מתחת יד היצר הרע יש הלל גמור. ונקראו עם נברא מלשון ברי לבב שנטהרו הנפשות ונתבררו. ועל זה כתיב²⁸ טוב לישראל אלקים לברי לבב. שעל ידי הדין בראש השנה ויום כפור נתבררו:

סוכות תרס"ב ד"ה ולקחתם

הנפש רוח נשמה לבני ישראל מה שנסתלק על ידי החטא מוחזר בחג הסוכות. לכן הוא ראשון לחשבון עונות ודו"ק:

סוכות תרנ"ז ד"ה ולקחתם

בביאור המדרש 'ראשון לחשבון עונות' איתא²³ ביום הראשון ראשון לחשבון עונות. דכתיב (דברים לב, ה) שחת לו לא. ואיתא בזוהר הקדוש²⁴ חייביא עבדו פגימותא ולא עבדו כו' עיין שם. והיינו שיש מקומות שהעונות פוגמים שם. והנה בחודש זה מתגלה הנהגה עליונה שאין החטאים פוגמים שם. לכן ידו פשוטה לקבל שבים כי לא נפגם שם על ידי החטא. אבל בסוכות מתחיל ההנהגה שכל המעשים עושים רושם שם. והוא בחינת חשבון ששערי תשובה הם למעלה מחשבון וקצבה ומדה. וזהו ראשון לחשבון עונות:

סוכות תרנ"ב ד"ה איתא ביום

אחר יום הכיפורים נגאלו ישראל מיצר הרע ונטהרו הנפשות ונתבררו ולקחתם לכם ביום הראשון. אמרו חז"ל ראשון לחשבון עונות. דכתיב (קהלת ז, כט) האלקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. ואחר יום הכפורים שנטהרו נפשות בני ישראל באים

23. שם. 24. עיין בזוהר ח"ג, רצז ע"א. 25. תפילה קודם נטילת לולב. 26. תהלים קיג, א. 27. מגילה יד ע"א. 28. "מזמור לאסף אך טוב לישראל אלקים לברי לבב" (תהלים עג, א).

המה ימי ישועה. ולכך בימים אלו יכול כל איש ישראל למצוא מקומו כנ"ל. וכמו שבפרט כל נפש מישראל מתברר עתה האוכל מתוך הפסולת. כן בכלל הבריאה מתבררין עובדי ה' בני ישראל מתוך הרשעים. ולכן באמת ימי המשפט הם לטובת בני ישראל. כמו שכתוב (תהלים א, ד-ו) לא כן הרשעים כו' כמוץ אשר תדפנו רוח כו' לא יקומו במשפט כו' יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. וזה עצמו הוא הברור אוכל מתוך הפסולת. שהקב"ה מברר ואוסף מעשיו מן השדה וכונס בני ישראל לביתו והיא הסוכה. ולכן דרשו חז"ל ראשון לחשבון עונות. דכתיב (קהלת ז, כט) והאלקים עשה את האדם ישר כו' בקשו חשבונות רבים. לכן עתה שבני ישראל הם נקיים יש לנו ליקח לעבודתו יתברך שמו. קודם שמתערבין חשבונות רבים מהבלי עולם:

סוכות תרמ"ד ד"ה במצות

עיי' עוד נח תרנ"ב ד"ה כתיב (הובא בשלמות בעמוד 16).

אחר יום הכיפורים שאנו נקיים - יש לנו ליקח עצמנו לעבודתו ית' קודם שיתערבו בנו החשבונות הרבים

במצות לולב ולקחתם לכם כו' (ויקרא כג, מ). דרשו במדרש²⁹ על חיבור מיני בני אדם שבישראל אותם שיש להם טעם או ריח כו' עיין שם. ויש לפרש הענין שבחג הזה ניתן דעת לאיש ישראל למצוא ולהכיר מקומו. כאומרו ולקחתם לכם ממש שיקח כל אחד את עצמותו. כי הנה חג הזה נקרא חג האסיף (שמות כג, טז) שמאסף כל אחד תבואתו לביתו³⁰. ושמעתי מפי מו"ז ז"ל כי כמו כן בכל אדם ממש מתברר עתה הנקודה פנימית שבו שמתערב בכל השנה בהבלי עולם. ועכשיו שמוטהרין מתברר האוכל מתוך הפסולת כו'. ויתכן שזה רמז באספך מעשיך ממש. מן השדה היא התערובות. כי שדה הוא לשון הפקר כמו עשו איש שדה (בראשית כה, כז). ואפשר כי הוא ז"ל דיבר מזה. כי עוד דיבר אז על הפסוק (דברים כב, כז) בשדה מצאה צעקה הנערה ואין מושיע לה. ואחשוב שאמר כי בימי הסוכות שנאספין מן השדה לכן

תורות נוספות במעלת ההכנה למצווה

כן הרהורי מצוה טובים מגוף המצוה. והיינו כי הגם שעיקר פגם העבירה בשורש היא בעשייתה. אבל הקילקול אל נפש האדם. מתרבה ביותר על ידי הרהורי עבירה. וכן הוא במצוה. אשר עיקר המצוה צורך גבוה. אבל רוב ההרהור והתשוקה אל המצוה. מתקן נפש האדם. וזהו שאמרו ז"ל³⁸ רצה הקב"ה לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצוות. שכל התקונים שלמעלה. מסר הקב"ה לבני ישראל להיות נעשין אלה התקונים על ידי המצוות שבני ישראל עושין. ועל ידי זה מזדככין הנפשות של בני ישראל:

בא תרנ"ט ד"ה בפסוק

במדרש תנחומא³⁹ דרך עצל כמשוכת חדק ואורח ישרים סלולה (משלי טו, יט). משמיעין באדר וגובין בניסן⁴⁰. הענין כי נתנו זמן חודש להכנת הנדבה. להיות כי אין המכוון השקל. רק הרצון ונדיבות הלב. לכן הכנת המצוה חביב יותר מהעיקר. וזהו השמחה של מצוה. והרמז לזה שהותר בנדבת בני ישראל. להודיע כי הנדבה

בפסוק (שמות יב, לד) משארותם צרורות בשמלותם. אמרו במכילתא³¹ וכי לא היה להם בהמות רק לחבב את המצוה ע"ש. כי הנה עיקר תכלית המצוה להיות נשאר ממנה רשימה באדם. כמו שכתבנו במקום אחר³² פירוש ומצותי תצפון אתך (משלי ב, א). כאשר עושין המצוות ברוב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצוה בנפש האדם. וכמו שאמרו³³ צדיק זכותיו חקוקין על עצמותיו. וזה שהיו שיורי מצה ומרור צרורות בשמלותם רמז על הלבוש שנעשה על ידי המצוות³⁴. וכן מה שדרשו חז"ל³⁵ בפסוק (שמות יב, ג) ויקחו להם. למה הקדים לקיחת הפסח לפי שהיו בני ישראל ערום ועריה מן המצוות ע"ש. והענין הוא כי וודאי עיקר המצוה היא צורך גבוה. וצריך האדם לעשות המצוה לשם שמים בלבד. אבל הכנת המצוה והתשוקה קודם המצוה ולאחריה. מצד זה נעשה מלבוש הנפש שהמצוה נותנת ברכה לפנייה ולאחריה. וכמו שכתבנו במקום אחר³⁶ ממה שאמרו חז"ל³⁷ הרהורי עבירה קשין מעבירה. כמו

31. מכילתא בא, פסחא, יג. 32. חנוכה תרנ"ד ד"ה 'איתא בקדמונים'. 33. זוהר ח"ג, טז ע"ב - רעיא מהימנא; שם, ערה ע"א. 34. זוהר ח"א, טו ע"א; עיין עץ חיים שער מ דרוש ד; שערי קדושה חלק א שער א. 35. מכילתא בא, פסחא, ה. 36. האזינו תרל"ד ד"ה 'בטור הביא'. 37. יומא כט ע"א. 38. מכות פ"ג מט"ז. 39. תנחומא כי תשא, א. 40. עפ"י משנה שקלים א, א: באחד באדר משמיעין על השקלים ותחילת הירושלמי שם: "ולמה באחד באדר? - כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן".

ידיהם מן המצות⁴². היינו אף על פי שעשו את המצוה אבל לא היה בקביעות וזריזות כראוי. מיד ויבוא עמלק. אבל כשעושי את המצוה בקביעות וזריזות זה בחינת בית יעקב אש ויוסף להבה (עובדיה א, יח). ועל שם זה נקרא צדיק יסוד עולם (משלי י, כה). שהמצות הם אצלו בקביעות ויסוד. אז בית עשו לקש (עובדיה א, יח):

ויקרא ופרשת זכור תר"ס ד"ה בפסוק

עיינ עוד שבת הגדול תרל"ח ד"ה קריאת ושבת הגדול תר"מ ד"ה בענין - נידון בספרנו 'פתח ההגדה', עמ' 302, שגם ביחס ליציאת מצרים, נדרשו ישראל לקחת את השה ד' ימים קודם לשחיטתו, בשביל שתתגלה בהם מדרגת ההכנה וההשתוקקות למצווה, כזכות לגאולת מצרים.

והרצון עולה יותר מגוף העשיה. אבל דרך עצל מסים וארנונות של הרשעים שכוונתם רק הממון לכן נקרא דרך עצל:

פקודי ופרשת שקלים תרמ"ג ד"ה במדרש

...ובן הוא בכל מצוה. כפי הכנה הטובה נעשה המצוה בלי פסולת...

שקלים תרנ"ה ד"ה איתא

...וזה ענין ברכת המצות שאמרו חז"ל⁴¹

שצריך להיות עובר לעשייתן

היינו שהכנה והתשוקה קודם עשיית המצוה מתעלה עוד ביותר מעיקר המצוה. כי במעשה המצוה שייך פניות ותערובות אבל על ידי התשוקה מתרבקין בשורש המצוה כח התורה והקב"ה אשר צוה לעשות המצוה. ועל ידי אור תורה נעשה המצוה בלי פסולת. ולכן כתיב (שמות יז, ח) ויבוא עמלק כו' ברפידים שרפו

מדוע חג הסוכות בתשרי ולא בניסן (בצמוד ליציאת מצרים)

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאני אותם וגו' תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים... ואע"פ שיצאנו ממצרים בחדש ניסן, לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן.

לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך.

ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה. טור אורח חיים סימן תרכה⁴⁵.

יציאת מצרים הינה בחדש ה' - ובסוכות החדש הינו ממעשה האדם ועל פי דין בפסוק (ויקרא כג, מג) למען ידעו כו' כי בסוכות הושבתי כו'. ופסוק (ירמיה ב, ב) זכרתי לך חסד נעורייך כו'. כלל הענין כי בניסן הוציאנו ה' ממצרים והיה בחדש ה' בלבד כמו שכתוב (יחזקאל טז, ז) את ערום ועריה כו'. אכן הקב"ה רצה שיהיה זה החדש על ידי זכות מעשים טובים של בני ישראל כדי שיתקיים לעד. וכן כתוב (תהלים סב, יג) ולך ה' החדש כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. פירוש שהקב"ה מסבב בחדשו שהאדם בעצמו יזכה לזה החדש במעשיו כי הכל מסיבת כל הסיבות. וזהו היה אחר כך במה שנסעו בני ישראל למדבר וזכו לענני הכבוד פירוש זה שזכו במעשה עצמם זה

בשם⁴³ הה"ק החידושי הרי"ם זצללה"ה מגור, לתרץ קושיות הטור למה אין אנו עושין סוכות בניסן שאז יצאו ממצרים. ותירץ כי כתיב (ויקרא כג מב - מג) ז' ימים תשבו בסוכות למען ידעו דורותיכם וכו'. ונראה מזה כי סוכה צריך דעת, לכן מנעה תורתנו הקדושה אותנו מלעשות בזמנו בניסן. כי כל השנה. מלאים אנו בחטאים. ואין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות⁴⁴, ואין לנו דעת, אך אחר יום הכפורים שנתכפר עונותינו וסוכות ראשון לחשבון עונות⁴⁵ ויש לנו הדעת. לכן צוה לנו התורה אז לעשות סוכות אף ששלא בזמנו הוא. ודו"ק:

שיח שרפי קודש לסוכות אות י"ג - מבעל חידושי הרי"ם

43. הערה: לקמן הובאו המקומות שהזכיר את קושיית הטור ותירוצה, ואמנם גם במקומות אחרים נוספים - דבריו בביאור הקשר שבין ימי הדין ושמחת וטהרת ימי הסוכות, משלימים נושא זה. 44. סוטה ג ע"א. 45. תנחומא אמור, כב.

כמו שכתוב (יחזקאל טז, ז) את ערום ועריה. לכן כתוב (שמות יג, יט) ביד חזקה שלא היינו ראויים לגאולה ונקרא לחם עוני⁵¹. ואחר כך כשזיכה הקב"ה אותנו בתורה ומצות נתעלו בני ישראל שיזכו אל הגאולה בכח מעשיהם הטובים. לכן כתיב כאן ולקחתם לכם בזכותכם. ושם כתיב (שמות יב, כב) אגודת אזור כתב שם במדרש⁵² אף על פי שאתם שפלים כאזור עיין שם. כי כן מדת הקב"ה עושה חסד לשפל ודל ומרומם אותו. עד שיוכל אחר כך בעצמו לזכות במעשיו לאותו מדריגה שהיה מקודם בחסדו בלבד. וכמו כן בגאולת מצרים רצה הקב"ה שאנחנו נברר במעשינו. ויתחדש לנו הגאולה על פי המשפט. וזה זכירת יציאת מצרים אחר ראש השנה ויום הכפורים. כי בניסן הגאולה בחסדו בלבד. ועתה נתברר הגאולה במשפט. ומלקיחת אזור בתחלה רוממנו הקב"ה עד לקיחת הד' מינים שהם מדריגות רמות ונשגבות. ובזה מתקיים מה שנאמר (תהלים קיג, ז-ח) מקימי מעפר דל כו' להושיבי עם נדיבים. ולכן אמרו רז"ל⁵³ כי הד' מינים הם מאני קרבא שבני ישראל נוצחין בדין. היינו שמבררין הגאולה למפרע שהיו ראויין לכך:

סוכות תרנ"ד/תרנ"ו ד"ה ולקחתם

מסיר הקטרוג מן בני ישראל. ומאן דאכיל דלאו דיליה בהית כו'⁴⁶ אבל הזוכה במעשיו הוא מתכבד ועיין מה שכתבנו לקמן מזה⁴⁷. והנה זה הענין מתגלה גם בכל שנה. בפסח יציאת מצרים בחסד ה'. ואחר כך בראש השנה נידון האדם אם תיקן מעשיו על ידי החסד. כי כל חסדי ה' הם כדי שיתקן האדם מעשיו על ידי החסד וכשזוכה בדין נמצא נשלם החסד גם על פי מדת הדין. וזהו החסד של חג הסוכות שהוא החסד הבא על פי דין. וכל זה נעשה לאבותינו. וזה שכתוב זכרתי לך חסד נעוריך. פירוש שעשה הקב"ה להיות נזכר החסד לדורות על ידי שהיה על פי מעשיהם הטובים של ישראל. וזכירה הוא בדין פירוש שחסד רק לשעה זולת מי שזוכה להחסד על פי דין מתקיים לעולם [וזהו] (ישעיה נה, ג) חסדי דוד הנאמנים]. וזה שכתוב כי בסוכות הושבתי שאף שסוכות גם כן זכר ליציאת מצרים אך הוא זכר להחסד שנעשה על פי זכות בני ישראל כו'. ובזה מיושב קושיות המור⁴⁸:

סוכות תרל"ז ד"ה בפסוק למען

ולקחתם לכם כו' (ויקרא כג, מ). במדרש⁴⁹ וגמרא⁵⁰ למדו לקיחה לקיחה גזירה שוה מן (שמות יב, כב) ולקחתם אגודת אזור עיין שם במדרש אמור. כי הנה ביציאת מצרים היו בני ישראל שפלים

46. ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. 47. סוכות תרל"ז ד"ה 'מה יקר חסדך'. 48. טור או"ח תרכה. 49. ויק"ר ל, א. 50. סוכה יא ע"ב. 51. עיין פסחים לו ע"א. 52. שמות רבה יז, ג. 53. "אמאי אתמר ביומא קדמאה דסוכות ולקחתם לכם?... א"ל ברי, מאני קרבא בימינא נטלין לון, ובאלין מאני קרבא אינון ישראל רשימין דנצחין בקרבא" (תיקון יג, כט ע"א).

מילתא דתדעון דאנא הוא דאפיקת יתכון כו'. ושם כתיב (שם ט) ולא שמעו אל משה מקוצר רוח כו'. אך המגיד מראשית אחרית לא לחנם שלח לנו הבטחה זאת. ונתקיימו אחר כך אלה הלשונות של גאולה. וידעו והבינו בני ישראל כל פרטי הגאולה. ולא זאת דור המדבר רק בכל שנה ושנה מתקיים ידיעה זאת זה שכתוב למען ידעו. ובלקייחת ד' מינים מקבלים הדעת בפרטי הדיעות של בני ישראל. כמו שכתבו חז"ל⁵⁶ יש בבני ישראל שיש להם טעם וריח כו'. והם זכר לד' לשונות של גאולה כי בודאי בגלות זה לעומת זה היה הד' גזירות גם כן יש בטעם ויש בלי טעם. והכלל כי הקב"ה שילם לנו ככל היסורים שהיה במצרים כמו שכתוב בפסוק (שם א, יב) כאשר יענו כו' כן ירבה עיין שם במדרש אגדה⁵⁷:

סוכות תרמ"ט ד"ה מצות הסוכה - (חלקה הראשון של התורה הובא בתוך עניינה של הסוכה בעמוד קיד)

סוכות לאחר יום הכיפורים - מצד נדבת המשכן שהיתה בימים אלו ויקהל משה כו' (שמות לה, א). למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר כמו שכתב רש"י ז"ל⁵⁸. כי בני ישראל היו מתאבלים

בחג הסוכות מתקבלת ומתקיימת הדעת מיציאת מצרים

...ולכאורה היה צריך להיות חג הסוכות תיכף אחר חג המצות

קודם חג השבועות שכן ישבו בסוכות קודם קבלת התורה. אכן נראה דהיינו דכתיב (ויקרא כג, מג) למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי כו'. דהנה כתוב (שה"ש א, ד) משכני אחריו נרוצה כו'. ובמדרש⁵⁴ נמשכנו אחריו כבהמה. שזה היה עיקר רוב החביבות שנמשכו בני ישראל למדבר קודם שהיה להם דעת השלימה. ואחר כך הביאני המלך חדריו נגילה (שם). והבינו בני ישראל אחר כך למפרע מה שנעשה ביציאת מצרים ובכל המסעות במדבר. לכן בסוף הארבעים שנה חזר משה רבינו ע"ה אלה מסעי כו' (במדבר לג, א) שנעשה פרשיות בתורה מכל המסעות. וזכר עשה לנפלאותיו אשר גם בכל שנה ושנה מתחדש כל זה. מתחלת חג המצות יציאת מצרים והספירה הוא משכני אחריו כו'. ואחר כך קבלת התורה. ובחג האסיף מתחדש הדעת מיציאת מצרים וזה שכתוב למען ידעו. ושמיני עצרת ושמחת תורה כמו שהיה משנה תורה אחר כל מ' שנה שבמדבר. והנה בעוד היינו במצרים הבטיחנו הקב"ה וברוך שמו והוצאתי והצלתי כו' וידעתם כי אני ה' (שמות ו, ו-ז). כתבו חז"ל⁵⁵ עבידנא לכו

54. ויק"ר כז, א. 55. ברכות לח ע"א. 56. "פרי עץ הדר" - אלו ישראל; מה אחרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. 'כפות תמר' - אלו ישראל; מה התמרה הזו יש בו טעם ואין בו ריח, כך הם ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים" (ויק"ר ל, יב). 57. "אמר להן הקדוש ברוך הוא: מה הן מועילין? גזרין עליכם גזרות ואני מבטלן ושוברן" (תנחומא תולדות, ה, ע"ש). 58. רש"י שמות לה, א ד"ה ויקהל משה'.

המשכן שהיה בשמחה נעשה הכנה להיות
זמן שמחתינו בכל שנה ושנה...

סוכות תרמ"ד ד"ה חג - (הובא בשלמות
לקמן בעמוד לה)

עוד בעניין הקשר שבין המשכן
לסוכות: עיין שמיני תרס"א
ד"ה בענין - שכתב שז' ימי סוכות ויום
השמיני הם כנגד שמונת ימי המילואים
במשכן.

בסוכות אנו שמחים כי בראש השנה
התחדשה בחירת הקב"ה בנו

זמן שמחתינו. כי הנה בראש השנה
מתחדש הבריאה והקב"ה שופט
כולם. אם כן מתחדש בכל שנה בחירת
הקב"ה בבני ישראל. ועל זה אנו שמחים
שנשארו להיות חלק ה' ונחלתו. כי גם על
זה היה המשפט ובאמת תכלית כל המשפט
היה לברר זה. רק בעת המשפט הוא בהסתר
לכן כתיב (תהלים פא, ד) בכסה. ובחג נגלה
זאת⁶¹. ורמזו בגמרא⁶² על חג הסוכות ביחוד
שכפלו בתורה לומר שזה אחרון גורם עיין
שם בפרק קמא דראש השנה. והרמז כנ"ל
שהוא אחרון שהגם שבראש השנה חזרו בני
ישראל להתערב עם כל הבריאה. עם כל זה
אחר כך נשארו בבחירתנו לה' כמקודם.

ועתה שחזרו בתשובה נתן להם הקב"ה
ברחמיו מצות נדבת המשכן לשמחם. כי
הנדבה בשמחה גדולה הביאו⁶³. ואיתא⁶⁴
כל המצות שקבלו עליהם בשמחה עדיין
עושין בשמחה. לכן אחר שהתחילו מחדש
לקבל עול תורה ומצות בשמחה נשאר קבוע
לעולם. ויתכן לומר שעל ידי שהתנדבו
בשמחה זכו לדורות ליתן להם ימי שמחה
בסוכות. אחר יום הכפורים שבני ישראל
המה בעלי תשובות ניתן להם שמחה בעבודת
ימי החג כמו שכתוב (ויקרא כג, מ) ולקחתם
לכם כו' ושמחתם לפני ה' כי מלאכת המשכן
והסוכה הוא ענין אחד. ועיקר הכל על ידי
השמחה שבעל תשובה שמח בהתקרבותו
אליו יתברך זוכה להשראת השכינה:

ויקהל תרמ"ג ד"ה ויקהל - (עיין עוד האזינו
תר"ס ד"ה שירת - הובא בעמוד ריז)

חג הסוכות הוא שמקרב הקב"ה את בני
ישראל בתשובה מאהבה ושמחה⁶⁵...
וחג הסוכות הוא מעין המשכן שניתן לבני
ישראל אחר החטא כשנתקנו בתשובה.
כתיב (שמות לה, א) ויקהל משה פירש רש"י
ז"ל⁶² למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר
שנתרצה הקב"ה לבני ישראל בשמחה.
ואז התחיל נדבת המשכן בימים שבין יום
הכפורים לסוכות, שכן כתיב (שמות לו, ג)
בבוקר בבוקר והיה רק איזה ימים. ובנדבת

59. במ"ר יב, טז. 60. שבת קל ע"א; ספרי ראה, עו. 61. "ואוקמוה חברייא כמה דקודשא בריך הוא
נטיל לון לישראל בהני יומין וחדי בהון, אוף הכי ישראל נטלי ליה לקודשא בריך הוא לחולקהון וחדאן
ביה" (והר"ח"ג, קד ע"א). 62. רש"י שמות לה, א ד"ה 'ויקהל משה'. 63. עוד בעניין "בכסה ליום חגנו" -
עיין לקמן בסוף השער בעמוד סה. 64. ר"ה ד ע"ב, ע"ש.

[בספרים] (במדרש) כי בסוכות אבדו בני ישראל את סיחון וארצו עיין שם פרשת חקת⁶⁶. ומסתמא כן הוא בימים הללו אחר יום כפור שנעשין כבריה חדשה וצריכין לקבל התורה מחדש. וקודם שבאין לכלל ישוב יש רדיפות וצריכין הגנה. ואחר כך יש שמחת תורה שנעשים ישרים בימים אלו כדאיתא במדרשות⁶⁷ שבז' ימים אלו מתקנים כל מה שמתקנים בז' שבועות שבין פסח לעצרת. דהתורה ניתנה אחר שבני ישראל מתיישרין כדכתיב (דברים לג, ה) ויהי בישורון מלך דרשו על משה רבינו ע"ה⁶⁸ ועל התורה⁶⁹. ולכן יש שמחה בימים אלו כדכתיב (תהלים צז, יא) ולישרי לב שמחה...

סוכות תרמ"ה ד"ה כתיב למען - (הובא בשלמות בעמוד קמ)

וזוהו עצמו הגורם של בחירתו בנו. שהרי עדות יש שאין שום אומה יכולה להתקרב כמונו. שבכל שנה נידון העולם והסוף נשארים בני ישראל לחלק ה':

סוכות תרמ"ד ד"ה זמן

לאחר יום הכיפורים צריך לקבל התורה מחדש, וצריכים מקודם הגנה **כתיב** (ויקרא כג, מג) למען ידעו כו'. כי בסוכות הושבתי כו'. דאחר יציאת מצרים היו בני ישראל כבריה חדשה וקטן שנולד. וקודם שבאו לדרך ישרה ולקבלת התורה היה תעו במדבר כו'⁶⁵. ולכן היה להם רודפים.. ולכן הוצרך הקב"ה להגן עליהם במקומות הללו בענני כבוד. ואיתא

65. תהלים קז, ד. 66. עיין במ"ר יט, לב; תנחומא חקת, כד. 67. עיין רמב"ן ויקרא כג, לו ד"ה 'עצרת היא'. 68. שמו"ר ב, ו. 69. ספרי וזאת הברכה שמו, ה; ראב"ע דברים לג, ה ד"ה 'מלך'.

בסוכות התשובה מאהבה ומשמחה

ב זכרתי לך חסר נעורייך כו' לכתך אחרי במדבר כו'. וכמו כן בכל שנה אחר ראש השנה ויום הכפורים שאדם נפרד מחטאים ועונות נקרא גאולה. [ובימים הללו נעשה כל איש ישראל כקטן שנולד. והוא קטן הצריך לאמו. וכביכול הבורא יתברך מנהיג אותנו באלה הימים כאם לבנים]. וצריך האדם להשליך עצמו על הבורא יתברך להיות מבקש לצאת מן הבחירה ורשות עצמו רק למשוך אחר הנהגת הבורא כמו שהיה במדבר ה' הולך לפניו כו' (שמות יג, כא). ועל ידי התשוקה שחמדו לזה כמו שכתוב (שה"ש ב, ג) בצלו חמדתי וישבתי. משכני אחריו נרוצה (שם א, ד). וכל זה מתקיים גם בימי הסוכות. שעל ידי שכבר נכשל האדם בעונות צריך להיות ירא לנפשו שלא יתקלקל שוב. וצריך לברוח תחת כנפיו יתברך שמו. וגם בעודנו בסוכה צריך לשוב בתשובה. ועל זה נאמר (הושע יד, ח) ישוּבו יושבי בצלו. וכמו שכתוב בספר קדושת לוי⁷¹ שבסוכות הוא תשובה מאהבה עיין שם. וגם אמת הדבר שגם זה נסיון לאדם. כי הבורא יתברך מקרב אותנו כדי שנשוב לפניו בתשובה. כמו שמצינו באהרן⁷² רודף שלום אוהב את הבריות כו' עיין שם שקירב גם בעלי עבירה כדי

בימים הנוראים תשובה מיראה ובסוכות התשובה מאהבה

סוכות זכר לענני כבוד... ובדברים אלו גם כן אחר ימי הדין ראש השנה ויום הכיפורים שבני ישראל נקיים מהחטא. צריכין גם כן לבחור בהנהגתו יתברך. והוא גם כן בחינת תשובה. ומקודם היה תשובה מיראה. ועתה היא מאהבה על ידי שרואין חסד ה' שמחל לנו וטהרנו מן החטא. עם כל זאת שבין אליו ומבינים שאין לנו מקום מעצמינו רק לחסות בצלו יתברך.

סוכות תרל"ה ד"ה סוכות - (הובא בשלמות בעמוד קה)

...וזהו גם כן הטעם שסוכות אחר ראש השנה ויום הכיפורים. על ידי שבני ישראל זכו בדין ואף על פי כן שמחין ומצפין לחסד ה' מצד יקרת חסד אלקים בעיניהם. והוא תשובה מאהבה...

סוכות תרל"ז ד"ה מה - (התורה הובאה בשלמותה בעמוד לה. עיי"ש)

גם בסוכה נדרשת תשובה - מכח שהקב"ה מקרב את ישראל בזוהר הקדוש⁷⁰ נקרא סוכה צילא דמהימנותא. כמו שכתוב (ירמיה ב,

70. זוהר ח"ג, קג ע"א. 71. קדושת לוי דרוש לר"ה, ד"ה 'או'. 72. אבות פ"א מ"ב.

ישראל בסוכה נקראים כנסיה לשם שמים. לכן עצרת תהיה לכם פירוש שהכנסיה סופה להתקיים כנ"ל והבן היטב. וכתוב (שמות כג, טז) וחג האסיף בצאת השנה באספך כו'. ועמדו חז"ל על זה⁷⁶ מה בצאת השנה עיין שם בראש השנה (י"ג) אסיף קציר וקרי ליה בצאת השנה כו'. והענין הוא כי על ידי תשובה מאהבה בימים אלו מתקנים כל השנה העברה. וגמר תיקון כל מעשה שנה שעברה נעשה עתה על ידי שמתהפכין שגגות לזכויות⁷⁷. וזה שכתוב באספך כו' מעשיך מן השדה. הוא התפזרות כחות ורצונות כל השנה במקומות לא טובים כמו שדה שהיא הפקר. ובזכות החג הזה יכולין לאסוף הכל ולכן נקראת (שמות לד, כב) תקופה השנה. והוא החיבור והתקשרות סוף השנה בתחלת שנה הבאה. ועל זה נאמר (תהלים קכא, ח) ה' ישמר צאתך ובואך. וזה שרמזו שכל המעשים שהתחילו בשנה שעברה נגמרים ונתקנים עתה כנ"ל...

סוכות תרמ"א ד"ה כתיב יפתח - (החלק הראשון הובא בעמוד קנ; החלק האחרון של התורה עוסק בשמיני עצרת ושמת תורה - הובא בעמוד ש)

שיתבייש בעצמו כו'⁷³. ומהיכן למדו אהרן בלי ספק ממדותיו של הקב"ה למדו. אשר פותח שערי תשובה בלבות בני ישראל. הן על ידי הריחוק והן על ידי הקירוב. לכן בראש השנה ימי הדין שצריך אדם לשוב על ידי היראה. ובסוכות צריך לשוב על ידי הקירוב. ועל זה נאמר (ישעיה נז, יט) שלום כו' לרחוק ולקרוב. הן השב מיראה על ידי הריחוק או על ידי הקירוב:

סוכות תרל"ט ד"ה בזהר

התשובה מאהבה שעושים בסוכות מתקנת את כל השנה שעברה

...ונקרא (שמות כג, טז) חג האסיף. וגם מינים שבלולב שמקרבין בני ישראל להיות אחד⁷⁴. ונקרא כנסיה שהיא לשם שמים וסופה להתקיים⁷⁵ בשמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה). פירוש כי גם להאומות יש התאספות בימים אלו שמתבטלין לבני ישראל כדי לקבל ברכה. והיינו השורש שלהם. אבל אין כינוס שלהם לשם שמים רק לקבל כל אחד חלקו והולך לו. אבל בני

73. "אוהב שלום כיצד מלמד שיהא אדם אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד כדרך שהיה אהרן אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד שנאמר 'תורת אמת היתה... בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון' רבי מאיר אומר מה תלמוד לומר ורבים השיב מעון. כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע באדם רשע ונתן לו שלום. למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי איך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום. ונמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה. וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה. הלך אהרן וישב לו..." (אדר"ג פי"ב ד"ה 'אוהב שלום'). 74. ויק"ר ל, יב. 75. "כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאונה לשם שמים אין סופה להתקיים" (אבות פ"ד מ"א). 76. "וחג האסיף בצאת השנה. מאי אסיף? אילימא חג הבא בזמן אסיפה - הכתיב באספך! אלא: מאי אסיף - קציר, וקים להו לרבנן דכל תבואה שנקצרה בחג בידוע שהביאה שליש לפני ראש השנה, וקא קרי לה בצאת השנה" (ר"ה יג ע"א, ע"ש). 77. עיין יומא פו ע"ב.

שנתרצה הקב"ה לבני ישראל בשמחה. ואז התחיל נדבת המשכן בימים שבין יום הכפורים לסוכות, שכן כתיב (שמות לו, ג) בבוקר בבוקר והיה רק איזה ימים. ובנדבת המשכן שהיה בשמחה נעשה הכנה להיות זמן שמחתינו בכל שנה ושנה. ואיתא במדרש⁸² אוהבם נדבה (הושע יד, ה) שעל ידי נדבת המשכן בשמחה אז נתעורר אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים. כי באמת בעל תשובה שנעשה בו פגם על ידי החטא. צריך להיות עיקר התיקון על ידי הרצון טוב. וזה מתקן מה שחסר בגוף העשיה. ומזו הנדבה נעשה המשכן שחל עליו שמו יתברך. כמו שביקש משה רבינו ע"ה ויהי נועם ה' כו' (תהלים צ, יז)⁸³. וכל זה מתקיים בחג הסוכות על ידי הרצון בשמחה להסתופף בבית ה'. כמו שכתוב (שה"ש א, ד) משכני אחריו נרוצה ונמשכין אחר מה שרוצה ה' יתברך. ועל ידי זה יכולין להתאסף כמו שכתוב ויקהל משה כו'. שקודם התיקון אינם יכולין לבוא אל האחדות. וכן סוכות נקרא חג האסיף (שמות כג, טז) ומתאחדין בני ישראל. כמו שכתבו חז"ל⁸⁴ הרמז באגודת הד' מינים בסוכות שנעשין בני ישראל אגודה אחת: סוכות תרמ"ד ד"ה חג

חג הסוכות - מעין המשכן שהתחילו להתנדב למחרת יום הכיפורים חג הסוכות הוא שמקרב הקב"ה את בני ישראל בתשובה מאהבה ושמחה⁷⁸. ועל זה נאמר (משלי י, יב) על כל פשעים תכסה אהבה. והיא הסוכה שמגין על בני ישראל ועל זה נאמר (שה"ש ח, ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. ולעולם נשאר אהבה בלבות בני ישראל לה'. אך החטאים מכסים. ובימים אלו נגלה האהבה. וזהו על פי אמרם ז"ל⁷⁹ על ידי תשובה מיראה זדונות נעשין כשגגות ועל ידי אהבה נעשין כזכיות. והנה כתיב (ישעיה נט, ב) עונותיכם היו מבדילין. משמע כי העון שהוא מזיד⁸⁰ הוא מבדיל ולא שוגג. ולכן כשנעשין כשוגגין שוב אין הברל. ויכולין אחר כך לעורר האהבה. וכשמתעורר האהבה שוב על כל פשעים תכסה [אהבה]. היינו שלא נשאר מהפשע כלום ונעשה כזכות. ואא"ז ז"ל היה אומר תמיד שיש נקודה בכל איש ישראל שהקב"ה מגין עליה ועל זה נאמר מגן אברהם. והיא נקודה אהבה הנ"ל שעליה נאמר מים רבים לא יוכלו לכבות. וחג הסוכות הוא מעין המשכן שניתן לבני ישראל אחר החטא כשנתקנו בתשובה. כתיב (שמות לה, א) ויקהל משה פירש רש"י ז"ל⁸¹ למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר

78. "ואוקמוה חברייא כמה דקודשא בריך הוא נטיל לון לישראל בהני יומין וחדי בהון, אוף הכי ישראל נטלי ליה לקודשא בריך הוא לחולקהון וחדאן ביה" (זוהר ח"ג, קד ע"א). 79. יומא פו ע"ב. 80. "עונות אלו הזדונות" (יומא לו ע"ב). 81. רש"י שמות לה, א ד"ה ויקהל משה. 82. שמו"ר מח, ו. 83. במ"ר יב, ט. 84. ויק"ר ל, יב.

למעלה עד שאמר⁹¹ האבות הן המרכבה. וכמו כן נמצא בסוכות מעין גירות זה בכל איש ישראל. ולכן איתא בזוהר הקדוש⁹² בסוכות תשבו⁹³ על האושפיזין. שלהיות עתה עושין בני ישראל כמעשה אבותיהם בא כח האבות לסייע להם. לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם (מלאכי ג, כד). כי הקב"ה עוזר לבעלי תשובה. וכתוב (הושע יד, ה) ארפא משובתם אוהבם נדבה פירש רש"י אתנרב לאהבתם. וכולל ב' הפירושים שאוהב אותנו בנדבת רצונו יתברך. וגם נוטע בנו האהבה אליו כדכתיב (מלאכי א, ב) ואוהב את יעקב. אוהב פועל יוצא שנוטע בנו האהבה. והנה ביום הכפורים הוא ארפא משובתם. ובסוכות אוהבם נדבה. ושמעתי מפי מו"ז ז"ל בפסוק (תהלים קיג, ז) מאשפות ירים אביון. שהקב"ה עוזר לבני ישראל ומעלה את הרצונות של בני ישראל שהיו מונחין באשפות והבלי עולם. ועל ידי תשובה הקב"ה מעלה אותם להיות מתהפך לאהבתו יתברך להושיבו עם נדיבים כו'⁹⁴ ודברי פי חכם חזן. וכמו כן נתקיים עתה אחר ימי התשובה שנעשין בני ישראל נדיבים. ומושיב אותנו עם אושפיזין עילאין נדיבי עמו. כמו שכתוב (ויקרא כג, מב) כל האזרח כו' ישבו בסוכות:

סוכות תרנ"ב ד"ה מצות

אחר ימי התשובה והכפרה - צריכין להתלהב ולצאת מהטבע להיות דבוק בשורש למעלה

מצות הסוכה היא בחינת הגירות כמו שכתבו ז"ל⁸⁵ על זה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי. וכמו שהיה אחר יציאת מצרים שהלכו ארבעים שנה במדבר והיה הכנה לכל הדורות. כן ז' ימים אלו הם הכנה לכל השנה. כי העיקר תליא בהתחלה. כאשר הגיד מו"ז ז"ל בענין עודם בירדן קבלו עליהם שלא להניח מז' האומות⁸⁶. ופירוש כי על ידי שהקבלה בתחלת כניסתם היה בטוב לכן הגם שלא גמרו במעשה הכל מכל מקום נשאר תיקון מזה עיין שם. וכמו כן הגם שאין יכולין בעולם הזה לעזוב כל הטבע. מכל מקום בתחלת יציאת מצרים היה ההנהגה ממש שלא בדרך הטבע. כמו שכתוב במדרש⁸⁷ ולא נחם בדרך ארץ כו' והטעם פן ינחם. כמו כן עתה אחר ימי התשובה והכפרה צריכין להתלהב לצאת מן הטבע. כענין בעל תשובה בחילא סגי⁸⁸ כבורח מן השריפה. ובאמת עיקר התשובה הוא להיות דבוק בשורש למעלה. כמה שנאמר בשם פרקי דרבי אליעזר⁸⁹ והשיב לב אבות על בנים. וכן כתוב⁹⁰ גר אנכי כו' ככל אבותי שהאבות היו גרים בעולם. ועיקר תהלוכות שלהם היה

85. סוכה ב ע"א. 86. סוטה לד ע"א. 87. "ולא נחם אלהים דרך ארץ" - שלא נהג עמם כדרך כל הארץ. היאך דרך כל הארץ? מי שהוא קונה עבדים קונה אותם על מנת שיהיו מרחיצין אותו וסכין אותו... אבל הקב"ה לא עשה כן לישראל, אלא לא נחם אלקים כדרך כל הארץ, אלא שהיה מרחיצין (שמו"ר כ, א). 88. זוהר ח"א, קכט ע"ב. 89. "ואין ישראל עושין תשובה גדולה עד שיבא אליהו ז"ל שנאמר 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא... והשיב לב אבות על בנים'... ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה" (פרקי דר"א, מב). 90. "כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי" (תהלים לט, יג). 91. בר"ר מז, ו. 92. ח"ג, קג ע"ב. 93. ויקרא כג, מב. 94. על פי תהלים קיג, ח: "להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו".

ידו פשוטה לקבל שבים בבחינת רחוק וקרוב¹⁰¹. ולכן כל אדם צריך לשוב בעשרת ימי תשובה ובסוכות. ויש מתקרבין מתוך המיצר ויש מתוך השמחה. ומי שאינו שב בב' אלו עליו נאמר (משלי כט, ט) ורגז ושחק ואין נחת¹⁰². וכתוב (משלי כז, ה) טובה תוכחת מגולה זה בראש השנה. ובסוכות מאהבה מסותרת. כדכתיב (משלי ג, יב) אשר יאהב ה' יוכיח. ואחר כך כאב את בן ירצה (שם) הוא בסוכות. ובחודש זה נתברר מדת יצחק ביצחק ולא כל יצחק. דכתיב בבארות שחפר יצחק רבו פלשתים ואמרו (בראשית כו, כ) לנו המים. ובבארות אברהם כתיב (בראשית כו, טו) סתמום פלשתים. כי אהבה מיוחד רק לבני ישראל ואין שייכות לסטרא אחרא. אבל ביראה יש יראה חיצונית וזה לנו המים. כי יראת עונש נמצא בכל הברואים. ובני ישראל צריכין לברר יראה אמיתית מכח רוממות אל בלבד. והיא יראת ה' לחיים (משלי יט, כג):

סוכות תרנ"ד/תרנ"ו ד"ה איתא ישת

ולקחתם לכם כו' (ויקרא כג, מ) דכתיב (מלאכי ג, ז) שובו אלי ואשובה אליכם. פירשו בתקונים¹⁰³ כי על ידי החטא מסתלקין הנשמה ורוח וכשחוזרין בתשובה הקב"ה מחזיר לנו הנפש רוח נשמה עיין שם דף קכ"ד ב'. ומתקיים בסוכות ואשובה

כל תכלית חג הסוכות יוצאת מן הכח אל הפועל באמצעות הימים הנוראים

איתא⁹⁵ ישת חושך סתרו (תהלים יח, יב) זה ראש השנה בכסה⁹⁶. כי אשב בחושך ה' אור לי (מיכה ז, ח). יודעי תרועה באור פניך יהלכון (תהלים פט, טז). כי עיקר האור גנוז בחושך. כדאיתא ראיות האדם מתוך החושך שבעינים. וזהו שאמרו⁹⁷ ביצחק יקרא לך זרע (בראשית כא, יב) ביצחק ולא כל יצחק. והוא בכוונה מכוונת שיצא יעקב מתוך יצחק. וזרע אברהם נגנוז ביצחק. ונתברר בו ויצא משם יעקב. והוא בחינת הרחמים. החסד שנתברר בדין. וזה שכתוב (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה' מכלל שסופו אהבה ורחמים. כדאיתא⁹⁸ תחלתו קשה וסופו רך. וכן הוא בחודש הזה. שכל תכלית חג הסוכות יצא מכח אל הפועל באמצעות ימים הנוראים. וכתוב (תהלים קיח, ה) מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה. וזה השם הוא בחינת ראש השנה ויום כפור וסוכות. ומקודם היה נסתר במיצר. ובסוכות הוא במרחב⁹⁹. והם ב' מיני תפלות. תפלה לעני (תהלים קב, א). תפלה למשה (תהלים צ, א). כתוב (ישעיה נז, יט) שלום לרחוק ולקרוב. ובראש השנה כתיב (ירמיה לא, כ) מרחוק ה' נראה¹⁰⁰. כי הקב"ה

95. עיין בתיקו"ז מא, פא ע"ב. 96. עפ"י תהלים פא, ד: "תקעו בחודש שופר בַּפֶּסַח ליום חגגו".

97. נדרים לא ע"א. 98. פסחים לט ע"א. 99. בנושא זה עיין עוד סוכות תרמ"ב ד"ה כתיב מן.

100. הפטרת יום שני של ראש השנה. 101. עיין זוהר ח"א, ו ע"א. 102. עיין סנהדרין קג ע"א.

103. תיקו"ז ע, קכד ע"ב.

העונשין וגם מפחד הפגם שנעשה בנפש האדם אינו לשמה ממש. רק אחר שמחיתי פשעיך וחטאתיך ואין לו פחד כלל. רק שמתגעגע לשוב להתקרב אל ה' יתברך לעורר האהבה הנסתרת על ידי החטאים זו תשובה שלימה. ולכן חג הסוכות הנסיון והעדות על בני ישראל שאחר המחילה הם עוסקים בתשובה לשמה:

סוכות תרס"ב ד"ה עיקר

נושא זה קשור גם ל"זמן שמחתנו" - בתורות רבות ביאר מדוע לאחר ימי הדין באה השמחה בסוכות, וכיצד ניתן לזכות בשמחה שלמה וביאר בזה את הפסוק, "ולישרי לב שמחה" - להשלמת העניין עיין שם.

אליכם. וזהו ולקחתם לכם לעצמכם כי יוכל כל אחד לקבל הנפש רוח נשמה השייכים אליו. וכן הוא ההבטחה בפרשת התשובה ארפא משובתם אוהבם נדבה (הושע יד, ה). וכל זה מתקיים בחג הסוכות שהוא רומז על האהבה.

סוכות תרנ"ז ד"ה ולקחתם - הובא בשלמות לעיל בתוך "ראשון לחשבון עוונות" - בעמוד כג

חג הסוכות - ניסיון ועדות שאחר המחילה עוסקים בתשובה השלימה - לשם ה'

עיקר התשובה שלימה הוא בסוכות. דכתיב (ישעיה מד, כט) מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שובה אלי כו'. וזו התשובה היא לשמו. כי התשובה מחמת פחד

